

190. výročí narození

Naše město se může chlubit celou řadou významných rodáků. Snad o všech je možno dohledat v dnešní době především díky internetu řadu životopisných údajů. Pokud se nemýlím, tak pouze o dvou je k dispozici obsáhlé ucelené pojednání ve formě knižní publikace. Tím prvním je MUDr. František Veselý¹ (1862 – 1923), zakladatel lázní v Luhačovicích, o němž napsal formou beletrizovaného životopisu publikaci *Kouzelník z vily pod lipami* (1976) František Kožík.

Tím druhým je právě Josef Mnohoslav Šperlín, jedna z hlavních postav románové kroniky Jindřicha Spáčila *Tisíce růží* (1966), která pojednává o národním obrození v Kroměříži po roce 1848.

Josef Mnohoslav Šperlín, vlastním jménem Josef Leopold Sperling se narodil 15. listopadu 1826 v bystřickém měšťanském a právovárečném domě č.p. 165 na dolním konci náměstí². Tento dům zakoupil Jan Šperlín 2. ledna 1751, kdy přišel do Bystřice z Moravské Třebové. Otcem Josefa Leopolda byl Antonín Sperling, postřihovač sukna, matkou Josefa, dcera Ludvíka Muchy, dědičného rychtáře ze Zlatkova. Josef byl třetím

synem v rodině, a tak v duchu bystřické tradice šel po studiu gymnázia (zřejmě v Moravské Třebové, odkud rodina pocházela) na práva ve Vídni. V té době bylo bystřické soukenictví, jehož jednou z konečných operací byla právě úprava sukna postřihováním, na vrcholu svého rozvoje a každá měšťanská rodina měla svého „studenta“.

Blížil se revoluční rok 1848 a byli to právě studenti, kteří dělali revoluci především. A jako nyní, byli to především oni, kteří posléze na svou aktivitu doplatili. Josef Leopold Sperling – nebo možná už Josef Mnohoslav Šperlín – se tak ocitl nuceně v Telči v právnické kanceláři, která měla za úkol vyvazování rolníků z roboty, svého staršího a dostudovaného přítele JUDr. Jana Kozánka (1819 – 1890), pocházejícího ze Zlína, jako jeho sollicitátor. S ním odchází v roce 1851 do Kroměříže, kde je spojuje i práce národní a kulturní, která přinášela brzy obdivuhodné výsledky. V prvních letech v Kroměříži musel Šperlín řešit hmotné zabezpečení zejména své mladé a početné rodiny. Projevil velké organizační a hospodářské schopnosti, v dražbách kupoval měšťanské domy, které po opravách prodával s velkým ziskem. To mu umožnilo se oženit s Valpurgou Molitorovou ze Šebetova; první syn Josef Vladimír se narodil 28. července 1857. Po její smrti 2. února 1874, kdy nemladšímu dítěti jsou dva roky, se 22. února 1874 podruhé oženil s Františkou, vdovou po Konrádu Kubelkovi z Kroměříže. S oběma měl dohromady třináct dětí, jejichž osudy, až na výjimky, jsou těžko dohledatelné.

Po pádu Bachova absolutismu v roce 1860 mohli Kozáněk se Šperlinem rozvinout plně svou vlaste-

neckou činnost v tehdy ještě značně poněmčelé kroměřížské měšťanské společnosti. Prvním velkým počinem bylo založení mužského pěveckého souboru. Kořeny jeho vzniku tkví v česky hovořící části utrakvistického sdružení vzniklého již v roce 1846, které v roce 1864 přijalo název Casino. V roce 1862 se české členstvo vydělilo a založilo čtenářský spolek Občanskou besedu, jejíž duší byli JUDr. Jan Kozánek a záhlinický rolník František Skopalík.

Schválení stanov 11. listopadu 1863, bylo jen právním potvrzením existence už stávajícího spolku. Již pět měsíců předtím, 12. června 1863, v č. 77 oznamuje Moravská orlice: „Zpěvácký spolek kroměřížský přijal jméno Moravan“. Název spolku pochází od prvního starosty spolku, kroměřížského sollicitátora Josefa Mnohoslava Šperlína. Kromě původního mužského sboru vznikl i dámský odbor, čímž byly vytvořeny předpoklady k provádění zejména závažných kantátových a oratorních děl například Antonína Dvořáka. Největší rozkvět Moravanu bohužel Josef Šperlín nezažil, protože od roku 1879 žil na svém statku v žitomířské oblasti v Ruské řiši. V roce 1886 Antonín Dvořák v Kroměříži

osobně dvakrát řídil provedení *Stabat Mater*, 1891 oratorium *Svatá Ludmila*, 1892 *Requiem*. V roce 1900 řídil provedení své kantáty *Amarus* Leoš Janáček. Moravan prováděl také opery: 1892, 1893 a 1894 byla provedena *Zmařená svatba* Karla Šebora, 1893 *V studni* Vikéma Blodka, 1894 *Starý ženich* Karla Bendla, 1899 *Hubička* Bedřicha Smetany. Josef Šperlín starostoval Moravanu šestnáct let, soubor patřil k nejlepším na Moravě a existuje dosud.

Na vznik Moravanu navázal v krátké době i kroměřížský Sokol. Tělocvičná jednota Sokola Kroměříž byla založena 25. listopadu 1865. Starostou a náčelníkem se stal Josef Mnohoslav Šperlín. Jednota vznikla po návštěvě Dr. Miroslava Tyrše s padesáti krojovanými sokoly v Kroměříži při příležitosti národní slavnosti a svěcení praporu pěveckého spolku Moravan. Měšťané byli tak nadšeni touto návštěvou, že za dva měsíce po této události jednotu založili. Čestnými členy se stali později spisovatel Svatopluk Čech, Alois Jirásek, duší kulturní činnosti byl František Kožík, otec spisovatele Františka Kožíka.

Pokračování příště.

Petr Dvořáček

Dolní výjezd z bystřického náměstí, lidově tzv. Fortna; rodný dům Josefa Mnohoslava Šperlína je prostřední vpravo.

¹ MUDr. František Veselý je uváděn v Luhačovicích jako významná osobnost a je zde po něm pojmenována ulice

² Jednalo se o dům v tzv. Fortně, naproti dnešnímu Domu dětí a mládeže; byl zbořen v 70. letech 20. století v souvislosti se stavbou víceúčelové budovy města (hasiči, knihovna)

Pěvecký soubor Moravan v roce 1864 (zveřejněno s laskavým svolením Muzea Kroměřížska)

Zubní pohotovost ŘÍJEN - LISTOPAD 2016

ŘÍJEN

28.10. MUDr. Petr Filla, Střední 5, Velké Meziříčí, 566 524 275.
29.10. MUDr. Kateřina Pařizková, Studentská 7, Žďár n. S., 566 690 130
30.10. MDDr. Marie Kopečná, Osová Bityška 130, 566 536 712

LISTOPAD

5.11. MUDr. Beáta Bílková, Strojirenská 6, Žďár n. S., 566 642 545
6.11. MUDr. Beáta Bílková, Strojirenská 6, Žďár n. S., 566 642 545
12.11. MUDr. Vladimíra Jelínková, Tyršova 223, Velká Bíteš, 566 533 092
13.11. MUDr. Petr Filla, Střední 5, Velké Meziříčí, 566 524 275
17.11. MUDr. Marie Kozáková, Zahradní 271, Bystřice n. P., 566 552 332
19.11. MUDr. Beáta Bílková, Strojirenská 6, Žďár n. S., 566 642 545
20.11. MUDr. Beáta Bílková, Strojirenská 6, Žďár n. S., 566 642 545

Zubní pohotovostní lékařská služba Brno:

BRNO – ÚRAZOVÁ NEMOCNICE – PONÁVKA 6, BUDOVA KOLIŠTĚ 4,
tel: 545 538 421 Po - Pá 17.00 - 7.00; So, Ne, státní svátky nepřetržitě

(pokračování)

Kroměříž byla od doby svého založení olomouckým biskupem Brunem roku 1260 letním sídlem olomouckých biskupů. Tito zde vybudovali reprezentativní zámek a přemístili sem část správy diecéze. Pro svůj enormní kulturní význam (město bylo od 17. století kulturním centrem Hané a celé střední Moravy) získalo město přezdívku *Hanácké Athény*. Další významnou etapou v dějinách města Kroměříže je období revolučních let 1848 – 1849, kdy byl z Vídně do Kroměříže přesunut ústavodárný říšský sněm, který zasedal v kroměřížském zámku. Zasedání započalo 22. 11. 1848 a sněm byl rozeznán o tři a půl měsíce později¹.

Do tohoto prostředí převážně německy mluvících měšťanů² přichází začátkem 50. let 19. století mladý Josef Mnohoslav, původem z nevelkého a kulturně málo rozvinutého, i když ryze moravského, prostředí. Krátce po svém příchodu se stává jedním z hybatelů národního obrození a rozmachu českého kulturního života ve městě. Stojí u založení prvních vlasteneckých spolků – v minulém Bystřicku byl popsán jeho zásadní vliv při ustavení Občanské besedy a čtenářského spolku, pěvecko – hudebního spolku Moravan a Sokolu.

Souběžně se vznikem pěveckého souboru pracoval Šperlín na své velké osobní touze – vystoupit na prkna, která znamenají svět – divadlu. Rozhodující popud vyšel už roku 1863 od kočovné Štanderovy české divadelní společnosti hostující ve městě s prvním milovníkem a komikem Jindřichem Mošnou. Poprvé na kroměřížské ochotnické jeviště se postavil Josef Mnohoslav Šperlín, sollicitátor, měšťan a majitel tiskárny. 18. dubna 1865 ve veselohře Jana Nerudy Zenich z hlada. Následovaly desítky úspěšných rolí, včetně návštěv významných českých herců, jako byla Eliška Pešková, která se zúčastnila svěcení praporu Moravanu.

Dalším velkým počinem Josefa Šperlína nejen na poli národním, ale i podnikatelském bylo zřízení knihtiskárny v roce 1871, při níž rozvinul i nakladatelskou činnost, pod názvem Národní knihtiskárna Josefa Šperlína. Šperlín svoji firmu provozoval do svého odchodu Volyňské gubernie v Rusku v roce 1879, kdy ji předal svému synu Jaroslavu Šperlínovi (*14. února 1859 Kroměříž, †1905 Pířibram). Jaroslav Šperlín vedl tiskárnu "ne

právě s patřičnou dbalostí" do října 1888, kdy byl uvězněn a později souzen pro přečin zaviněného úpadku. Zadluženou tiskárnu získal v exekuci dražbě majitel pohřebního ústavu Pietas Vilém Povondra (odborné řízení svěřil typografu Václavu Kindlovi), který ji 1889 prodal Antonínu Odehnalovi. Od něho ji 1890 koupil Jindřich Slovák. Jaroslav Jan Šperlín se později odstěhoval do Pířibram, kde se stal redaktorem Pířibramských listů.

V původním Šperlínově nakladatelství vyšlo cca 30 titulů. Převážná většina nakladatelské produkce je soustředěna do prvních let existence firmy a obráží osobní zájmy nakladatele. Sám Šperlín sestavil Národní zpěvník a Věvec operních zpěvů, k nimž připojil druhé vydání libreta Škroupovy zpěvohry Dráteník od Josefa Chmelenského. Pod titul Národní pověsti „sepsané od rozličných spisovatelů“ (mj. Josef Bohuslav Líman, Josef Franta Šumavský, František Bohumil Tomsa, František Jaromír Rubeš, Josef Václav Zimmermann) shromáždil méně známé pohádky, historické a romantické pověsti, povídky. Valašskými lidovými pohádkami a pověstmi z Rožnovska přispěl František Bayer. Kratšími prózami ze současnosti se uvedli V. Lipovský, Jan Vávra, J. Kunštátský (i jako J. K.) a Jan Nečas, který připojil též žertovné deklamace. Původní tvorbu doplnily překlady z polštiny (Jan Zacharyasiewicz) a ruštiny (Ivan Sergejevič Turgeněv), nezjištěnou prozaickou předlohu adaptoval katolický kněz František Jan Pondělík. Kromě beletrie a hudebnin vyšly populární náboženské spisky (zejména poutní modlitby a písně) a praktické příručky (tabulky úroků, starší i aktuální rakouské zákony). Knihy byly kvalitně tištěny a pečlivě graficky upraveny, byť se skromnou, převážně jen typografickou výzdobou. Ve Šperlínově nakladatelství vyšla v roce 1874 i drobná knížka týkající se Bystřice – Památka a zpráva o obnovení věži a vykonaných opravách při farním chrámu páně sv. Vavřince v Bystřici nad Pernštejnem³ roku 1873. Jaroslav Šperlín roku 1888 založil, redigoval a vydával regionální čtrnáctideník Kroměřížan a Hostýn (vycházely střídavě po týdnech od dubna do srpna 1888). Nakladatelskou produkci tiskárny téhož roku uzavřela topografie Kroměřížska (Alois Segeth).

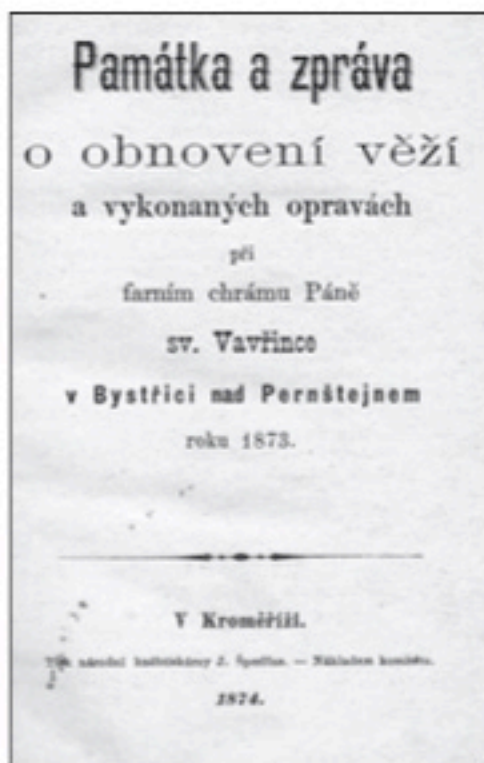
(dokončení příště)

Petr Dvořáček

Podklady:

Matrika narozených farnosti Bystřice nad Pernštejnem 1799 – 1828, sign.15417, MZA Brno
Knihtiskárna a nakladatelství v Kroměříži (http://www.slovníkna-kladatelství.cz/nakladatelství/josef-šperlín.html?index_group=all)
Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel (http://www.scvp.eu/zpravodaj/zpravodaj_2005_02.pdf)
Milan Balódy: Smlíšený pěvecký sbor Moravan v Kroměříži v letech 1862–1918 (bakalářská práce, Olomouc, 2014)
Ing. Jaroslav Pinkava Z osudu rodiny Šperlínů (Zpravodaji města Kroměříže, 7/1968)
Korespondence s Muzeem Kroměřížska (i-maily)
Dopisy Jindřicha Spáčila s Adolfem Dvořákem (1974)
Jindřich Spáčil Tisíce růží (1966)

Jaroslav Vaculík Dějiny Volyňských Čechů I. (1868-1914) (Sdružení Čechů z Volyně, Praha,1997)

Titulní stránka publikace Památka a zpráva o obnovení věži

VÁNOČNÍ SOUTĚŽ O ZAJÍMAVÉ CENY

BYSTRICKÁ VÁNOČKA ROKU 2016
Vystavní síň v městském muzeu

Podmínkou je dodání alespoň 1 soutěžní vánočky minimálně z 1/2 kg mouky.

9.00 – 11.00 hod. - Registrace účastníků ve výstavní síni
11.00 – 12.00 hod. - Hodnocení výrobků odbornou porotou
13.00 – 14.00 hod. - Hodnocení výrobků veřejností
cca 15.30 hod. - Vyhlášení vítězů v amfiteátru

26. 11. 2016

1 Působení ústavodárného říšského sněmu v Kroměříži vylíčil ve svém románu *Al žije sněm* Jindřich Spáčil.

2 V roce 1887 se stal starostou první Čech – Vojtěch Kulp.

3 V originále tisku je na titulní straně skutečně uvedeno Pernštejnem

(Dokončení)

V prvních dvou částech (Bystřicko říjen, listopad) byly uvedeny společenské a kulturní organizace v Kroměříži v druhé polovině 19. století, na kterých se podstatnou mírou Šperlín podílel, a které vedly k růstu národního uvědomění většinového moravského obyvatelstva města a okolí. Výjimkou byla česká vlastenecká tiskárna, i její dopad byl však víc vlastenecký než hospodářský. Šperlín si uvědomoval, že bez pevného základu podnikání je další rozvoj nemožný. Zásadním počinem bylo tedy založení české Občanské záložny v roce 1865. Předsedou byl železničář Oldřich Kubes a jednatelem Josef Mnohoslav Šperlín. Vedení záložny ve stanovách sice stanovilo, že půjčovat je možné řemeslníkům, obchodníkům a měšťanům, udělalo však velkou a zásadní chybu: za členy záložny přijímali pouze česky mluvící obyvatele, pouštěli se do politiky s cílem zvrátit německou nadvládu nad městem. Jindřich Spáčil ve svém románu Tisíce růží uvádí: „A ve jménu těchto idejí půjčovali peníze k stavbě právě budovaného rolnického akciového cukrovaru v Kroměříži, postavili na nohy vznikající cementárnu v Tumačově a poskytli dokonce úvěr paní Standlerové, ředitelce kočovné divadelní společnosti“. Nejen uvedené „provokace“, ale i řada drobných nesrovnalostí vedla ke zrušení prvního českého peněžního ústavu ve městě. Katastrofou bylo úřední nařízení ihned vyplatit vkladatelům 190 tisíc zlatých. Šperlín coby úřadující místopředseda to dokázal, navíc s českou likvidační komisí dokázal ušetřit ještě 30 tisíc zlatých a určit je na stavbu českého gymnasia. Což ovšem byla troufalost do nebe volající. Začaly nekonečné soudní tahanice až se úřadům podařilo rezervní fond zlikvidovat.

Tenkrát poprvé dosud neústupný a bojovný Josef Mnohoslav zapochyboval a zaváhal. Navíc mu 2. února 1875 umírá jeho první žena. Kvůli malým dětem se podruhé oženil s vdovou po hostin-

ském Kubelkovi a se svým třetím synem Vladimírem Karlem (* 4. června 1860 Kroměříž, † ?) odchází v roce 1879 do žitomirské oblasti na Ukrajině v tehdejší Ruské říši. Koupil velkostatek v Basarské Rudně, kde úspěšně hospodařil do své smrti v roce 1913; pochován je v Krasjatyči. Zřejmě se zde uplatnil i jeho syn Vladimír Karel, který byl 22. ledna 1907 zvolen volitelem za žitomirskou oblast Volyňské gubernie. Pravděpodobně s ním odešly i mladší děti a druhá manželka, nejsou však o tom žádné doklady. Určitě se někteří mužští potomci v průběhu zmátek 1. světové války, a zejména po bolševické revoluci, vrátili na Moravu. Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel v Praze, které sídlí v ČR od začátku 90. let 20. st., žádného Volyňského Čecha takového příjmení, jak mi potvrdila předsedkyně sdružení paní Mgr. Dagmar Martinková, nezná. Ochotně zveřejnila výzvu v jejich spolkovém časopise. Uvidíme, kdo se přihlásí. Navíc velké statky dosídlenců, zejména z Rakouska – Uherska, byly pro svou vysokou úroveň hospodaření mezi prvními, které ruští bolševici rozkradli a zničili. Teorii návratu potvrzuje výskyt nezvyklého příjmení Šperlín v oblasti severovýchodní Moravy. Zejména v jisté obci pod Beskydy v okrese Frýdek – Mís-

tek je jich množství více než malé. S některými jsem navázal osobní kontakt.

Zbývá ještě vyřešit záhadu se Šperlínovou tiskárnou v návaznosti na rodinu Karla Kryla. Už před listopadem 89 jsem se setkal s tvrzením, že Karel Kryl starší (otec významného písničkáře) po přestěhování v roce 1939 z Nového Jičína do Kroměříže využíval původní Šperlínovu vlasteneckou tiskárnu. Bylo by to logické, bral jsem to jako fakt. Stačí však trochu zapátrat na

internetu a všechno je zase jinak. Zpěvák Karel Kryl má v Kroměříži dvě pamětní desky: na rodném domě v Březinově ulici č. 9, odhalenou 12. dubna 2014 (den narození), kde rodina žila do svého nuceného vystěhování v roce 1950 a na domě v ulici Kapitána Jaroše 608, kam byla rodina přestěhována, odhalenou 12. dubna 2014 (jedná se o bustu). Ani jedna z adres není totožná s adresou původní Šperlínovy tiskárny (Riegrovo náměstí č. 154), kde se mu narodilo v letech 1868 – 1874 šest dětí.

Děti Josefa Mnohoslava Šperlína:

28. července 1857	Vladimír Josef, oženil se s Marií Servitosou v Praze, Kr. Vinohradech
14. února 1859	Jaroslav Jan, tiskař, redaktor, † Pířbram 1905
4. června 1860	Vladimír Karel, Volyň
26. dubna 1861	Miloš Štěpán (zemřel po narození)
26. června 1863	Miloš Štěpán
20. března 1865	Mnohoslav – Ladislav Lubomír
8. září 1866	Marián Lubomír
3. července 1868	Božena Valpurka Marie, zemřela 27. dubna 1869
2. ledna 1870	Lubomír Oskar
9. dubna 1872	Vlasta Marie
8. září 1873	Milan Karel Václav, zemřel 8. září 1873
7. září 1874	Konstantin Ivan, zemřel 21. září 1874

Petr Dvořáček

Foto: zpěvácký spolek Moravan koncem 70. let 19. století (Šperlín sedící šestý zleva)

